

Mahalli Yönetimlerin Kentsel Dirençliliğe Yönelik Eğilimi

The Tendency of Local Governments Towards Urban Resilience

İbrahim Halil Atakışı

Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ibrahimhalilatakisi@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8347-855X

Article Info: Review
Date Submitted: 01.12.2023
Date Accepted: 25.06.2024

Makale Bilgisi: Derleme
Geliş Tarihi: 01.12.2023
Kabul Tarihi: 25.06.2024

Abstract

In this study, initially, the concept of resilience and the scope of urban resilience are discussed. When referring to the concept of resilience, it is essential to understand what is meant by urban resilience. The study elaborates on measures to reduce disaster risks and, concurrently, activities for adapting to climate change. Additionally, within the context of urban resilience, the responsibilities of local governments are outlined, discussing the inclination of local governments to fulfill their responsibilities. Moreover, examples of regional governments that have demonstrated success in resilient cities are presented, and recommendations are provided to contribute to the resilience of cities in Turkey. The contributions of the United Nations and similar organizations to the concept of resilient cities constitute another focus of the study. Furthermore, the situation of Turkey facing significant disaster risks, including its consideration within the framework of resilience, is addressed. In this context, Disaster Risk Reduction (DRR) and Climate Change Adaptation (CCA) activities are jointly evaluated, emphasizing the development of the resilience concept and the preparedness of local governments against hazards. Finally, solutions are proposed to address the significant coordination deficiencies felt, especially during disasters in Turkey.

Keywords: Urban Resilience, Local Governments, Disaster Risk, Climate Change, Rapid Urbanization

Öz

Bu çalışmada öncelikle dirençlilik kavramı ve kentsel dirençliliğin kapsamı denilince ne anlaşılması gerekiyor ve afet riskini azaltmak, bununla beraber iklim değişikliğine uyum faaliyetleri kapsamında neler yapılması gerektiği açıklanmıştır. Bununla beraber, kentsel dirençlilik kapsamında mahalli idarelerin sorumlulukları belirtilerek, yerel yönetimlerin hangi sorumluluklarını yerine getirmeye meylli olduğu tartışılmıştır. Ayrıca, dirençli kentler noktasında başarı gösteren bölgesel yönetimlere örnekler sunulmuş ve Türkiye'deki kentlerin dirençliliğine katkı sağlayabilmeleri için çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Birleşmiş Milletler ve benzer kurumların dirençli kentler kavramına olan katkıları çalışmanın bir başka konusunu oluşturmuştur. Ayrıca Türkiye'nin de içinde yer aldığı ciddi afet riskleriyle karşı karşıya olma durumu dirençlilik kapsamında ele alınmıştır. Bu bağlamda Afet Riskini Azaltma (ARA) ve İklim Değişikliğine Uyum (İDU) faaliyetleri birlikte değerlendirilmiş ve dirençlilik olgusunun geliştirilmesi, bununla beraber yerel yönetimlerin tehlikelere karşı hazır olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Son olarak Türkiye'de özellikle afet sırasında önemli ölçüde hissedilen koordinasyon eksikliğinin giderilmesi için çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dirençlilik, Yerel Yönetimler, Afet Riski, İklim Değişikliği, Hızlı Kentleşme

EXTENDED ABSTRACT

In this study, when referring to the concept of resilience and the scope of urban resilience, it is understood as encompassing efforts to reduce disaster risk and undertake activities for climate change adaptation. Additionally, the research problem revolves around identifying what actions need to be taken within the framework of reducing disaster risk and adapting to climate change. Furthermore, the responsibilities assumed by local government entities in creating resilient cities and their fulfillment thereof are discussed. Within the scope of this study, a literature review is conducted on the subject of urban resilience, providing information on countries that have been able to create resilient cities at a global level, such as Japan, the Netherlands, and the United States. Subsequently, the focus shifts to Turkey's efforts to establish resilient cities.

In contemporary times, cities are witnessing a global increase in population density. However, it is known that until the 17th century, the proportion of people living in cities was very low, with regular increases observed from the 17th to the 20th century. Moreover, it has been observed since the 1900s that the urban population surpassed the rural population. According to the United Nations (UN) World Population Prospects Report of 2019, the world's population has reached 7.7 billion people, with 55.3% residing in cities as of 2018. The concept of a "resilient city" in urban literature has primarily been understood in ecological terms and later evolved by associating it with the concept of sustainability. It encompasses concepts such as disaster resilience, effective governance, coordination, and robust development. Accordingly, Altıparmak (2021) provides the following definition of a resilient city: "Cities that are prepared and coordinated in their dynamics against any kind of danger, threat, or adverse situations, in terms of physical, environmental, social, and economic aspects, are capable of effectively coping with such challenges." The concept of urban resilience emerged in the 1980s and gained international prominence in the 1990s with the support of the UN. Municipalities are among the most important institutions that can strive to achieve urban resilience in urban spaces. A local municipality can contribute to resilience by preparing disaster management plans. However, it is crucial for municipalities to establish crisis management teams, strengthen urban infrastructure, provide urban resilience education to enhance public awareness, and engage in good governance practices to collaborate with civil society organizations, all of which are significant tasks and responsibilities of municipalities.

Urban resilience is a critical issue for cities globally to maintain their continuity and to mitigate the impact of disaster events. In this context, significant responsibilities are attributed to local governments. Therefore, policies decided and implemented by local government bodies, primarily municipal organs, are determining factors in the strength of urban resilience. Consequently, local governments prioritize certain areas when forming their policies. These include creating urban resilience plans that ensure continuity, organizing early intervention mechanisms for emergencies, practicing good governance, acknowledging universally anticipated natural disasters and climate change, and developing appropriate policies accordingly, as well as engaging in efforts to coordinate citizens before, during, and after disasters. Additionally, it is imperative for them to provide necessary education to raise awareness among citizens about disaster risks. Furthermore, leveraging current environmentally friendly technologies and preserving ecological balance by providing more

green spaces are among crucial tasks. Moreover, during infrastructure adjustments such as urban renewal, it is essential to avoid behaviors that disrupt the needs and social balances of the population.

GİRİŞ

Şehirler, afet olaylarına ve başka tehlikelere karşı müdahale edebilecek en yakın idari kurumları bünyelerinde barındırmaktadırlar. Dolayısıyla kentlerin geleceği yaşanan zorlukları hazmedebilme kapasiteleriyle doğru orantılıdır. Bunu gerçekleştirmek için yerel yönetim kurumlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Günümüzde kentler, nüfus yoğunluğuna bağlı olarak küresel düzeyde bir artış göstermektedir. Bununla birlikte 17. yüzyıla kadar kentlerde yaşayan insanların oranı çok düşüktü, 17. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar düzenli artışlar olduğu bilinmektedir (Wirth, 2002). Bununla beraber 1900'lü yıllardan itibaren kentlerde yaşayanların kır nüfusunu geçtiği görülmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Nüfus Beklentileri Raporu'nun 2019 yılındaki tespitlerine göre dünyanın nüfusu 7,7 milyar kişiye ulaşmıştır. Bu nüfusun da %55,3'ünün 2018 yılında şehirlerde yaşadığı açıklanmıştır (UN World Population Prospects, 2019) Buna göre kentleşme oranı bu hızda ilerlerse 2050 yılında kent nüfusunun kırdaki yaşayanlara oranla %70'e çıkacağı öngörülmektedir. BM, 2100 yılında dünya nüfusunun 11,1 milyara ulaşacağını tahmin etmektedir (Altıparmak, 2021). Sözü edilen nüfus artışıyla beraber kentleşmenin küresel düzeyde artması beklenmektedir.

Hızlı kentleşme, bir yandan kontrolsüz bir şekilde büyümeye devam ederken (Brenner ve Keil, 2013), diğer yandan özellikle gelişmekte olan ülkelerde ulaşım ve kentsel altyapının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda planlama ve koordinasyonun yetersizliği, doğal afetler ve çeşitli risklere karşı kırılgan kentlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Godschalk, 2003). Ayrıca hızlı kentleşmenin sosyal, çevresel ve ekonomik maliyetleri problem olmaya başlamıştır (Negiz ve Yavuzçehre, 2021: 298). Bu doğrultuda gecekondular gibi yasal olmayan konut artışları, temel insani koşulları sağlama, güvenli barınma eksikliği, genç işsizlik oranlarının gün geçtikçe artması, hava ve su kirliliği sonucu artan sera gazı emisyonları gibi sebepler örnek olarak gösterilebilir (Figueiredo vd., 2018). BM Habitat verilerinde belirtildiği üzere çağımızda kentler enerjinin %76'sını tüketirken, küresel sera gazı emisyonlarının %60'undan çok daha fazlasını üretebilmektedir. (UN Habitat, 2015a). Özellikle gezegenimizin gelecekte büyük bir sorunu olacağı varsayılan iklim değişikliği, kentsel dirençlilik kapsamında önemli bir yer işgal etmektedir (Parlak ve Partigöç, 2022) Bu çalışma kapsamı itibarıyla kentsel dirençlilik alanında mahalli yönetimlere ne gibi sorumluluklar düşüyor, mahalli yönetim kuruluşları bunlardan hangilerine önem veriyor, Türkiye'de ve dünyada dirençli kentlere katkı sağlayan iyi yönetim örnekleri gibi konuları açıklama gayretindedir. Aynı ayrı incelenen bu konular sonuç kısmında bir arada değerlendirilecektir.

1. KENTSEL DİRENÇLİLİK VE RİSK

Kentlerin buldukları konum itibarıyla karşılaştığı sorunlara, afetlere, tehlikeler ve risklere karşı hazır bulunma, anında müdahale etme ve adapte olma kapasitesi kentsel dirençliliği (urban resilience) saptamaktadır. Bir kentin dayanıklılığı, kent yönetiminin etkinliğine bağlıdır. Kentleşmenin, bireyler ve ülkeler için ekonomik, sosyal ve çevresel faydaları açıkça

ortadadır (Meerow ve Newell, 2019). Kentler, ekonomik büyüme, kültürel çeşitlilik ve yeniliklerin canlı merkezleridir (Eroğlu vd., 2023). Kentler konumları itibariyle sahip oldukları kaynak ve imkanlarla dirençlilik oluşturabilirler. Kentin ne tür bir riskle karşılaşacağı ve buna dayanabilecek dirençliliği sağlayabilmesi orada yaşayan insanların ve toplulukların tecrübelerinden yararlanmaya bağlıdır (Çilingir ve Güler, 2020). Bununla beraber kentin tarihsel risklerini bizzat bu tehlikelerle mücadele eden kentliler bilmektedir (Aksöz ve Çelik, 2023). Ayrıca kentler söz konusu afetlerin sebep olduğu tehlikelere karşı doğru karar alma ve müdahale etme noktasında en üst idari kademeyi temsil eder. (UN Habitat, 2015b). Bu noktada Tuğaç (2019) kentlerin ikili yapısından bahsetmektedir. Bu ikili yapıda kentler, hem çevreye verdikleri zarar ve yıkımdan sorumlu, hem de bu tehlikelerin en büyük mağduru olmaktadır. Kentlerin güçlü ve karakterli yapısı bir parçası olduğu devlet olgusunun dayanıklılığına katkı sunar. Devlet oluşumu kadar kentlerde üreten, yöneten, katılım sağlayan ve kültürel alanlarda birbirleriyle yarışma halindedirler. Böyle bir rekabette dik durabilmek ve bu sürekliliği sağlayabilmek merkez kadar yerelin de dirençli olmasına bağlıdır (Tekeli, 2009: 170). Bir kentin direnç gösterebilmesi yaşanan “şok” ve “streslere” karşı yerinden çözüm üretebilecek kabiliyete sahip olması demektir (Altıparmak, 2021). 6 Şubat 2023'te Maraş merkezli gerçekleşen deprem ve sonrasında tezahür eden sorunlar silsilesi, bunlarla mücadele edebilme konusunda dirençli kentler olgusunun bir parçasıdır. Bu bağlamda belediyeler gibi mahalli idarelere düşen görev ve sorumluluklar dirençli kent kavramına nasıl yaklaşılacağına da bir yol haritasını teşkil etmektedir. Günümüzde ve gelecekte yaşanacak sorunların tespit edilebilmesinin şartı bu temellendirmeyi doğru anlamaktan geçmektedir.

Kente göçle birlikte nüfus artışının şehirlerin büyümesine sebebiyet vermesi en büyük risk faktörünü oluşturmaktadır (İrdem ve Mert, 2023). Fakat sadece nüfus yoğunluğu temel sorun olarak nitelendirilemez (Gerçek, 2021). Bununla beraber kentin konumu, kültürü, sosyal ve iktisadi yapısındaki diğer risk faktörlerinin cılız ve kuvvetli yönlerinin tespit edilememesi, planlama ve koordinasyon eksikleri şehirlerin temel sorunudur (Özdemir Metlioğlu, 2021). Kentler sürekli yenilenen ve zamana uyum sağlayan yerlerdir (Eroğlu vd., 2023). Bu değişikliği öngöremeyen ve seçim odaklı düşünen, kurumsal kapasiteyi incelemeyen yöneticiler kentleri tahrip etme eğiliminde olacaktır. Sorunları görmezden gelmek veya yüzeysel bakmak kırılabilir şehirlerin oluşmasına sebebiyet verir. Örneğin kentin imar planı, uzman ekiplerin tespitleri üzerine planlanmak zorundadır. İmar süreci yalnızca inşaat yapmak anlamına gelmemekle beraber bir yapının inşa edilmesi, sürecin son halkasıdır. Öngörülerini bilimsel verilere dayanmayan, siyasi ve patronaj gibi faktörlerle ve klientalist ilişkilerle donatılmış şehir her zaman kriz içinde olacaktır (Özel, 2023).

Kent literatüründe “dirençli kent” kavramı, öncelikle ekolojik manada anlaşılmıştır. Daha sonra süreklilik kavramıyla ilişkilendirilerek gelişme göstermiştir. Dirençli kent oluşumunda doğal afetlerle mücadele; etkili yönetim, koordinasyon ve güçlü kalkınma kavramlarıyla düşünülmesi gereken bir süreçtir. Buna göre dirençli kent denilince Altıparmak (2021) şöyle bir tanım yapmaktadır: “Fiziki, çevresel, sosyal ve ekonomik yönden, kentlerin karşılaşabileceği her türlü tehlike, tehdit ve olumsuz durumlara karşı kentin dinamiklerinin hazırlıklı ve koordineli olması sayesinde etkin mücadele kabiliyetine sahip olan kentlerdir.” Kentsel dirençlilik kavramı, 1980'lerde ortaya çıkmıştır ve 1990'larda BM'nin desteğiyle uluslararası düzeyde yaygınlaşmıştır. Bununla beraber “direnç” kavramının ekoloji literatüründe ilk kullanımı 1970'li yıllarda Holling (1973) tarafından tercih edilmiştir. Holling'in tezine göre direnç kavramı, sistem

tarafından maruz bırakılan bir zorunlu hâl sırasında mevcut yapı ve işlevlerin dayanıklılığı ve sürekliliğiyle ilişkili bir durumu ifade etmektedir (Jabareen, 2013). “Dirençli kent” kavramı ise doğal veya beşerî olarak meydana gelen afetlere karşılık olarak kullanılmıştır (Spaaans ve Waterhooft, 2017). Bu bağlamda “direnç” kavramı, muhtelif kentlerde farklı politikalarla öne çıkmaktadır. Örneğin ABD ve Britanya’nın dirençli kent politikası çeşitli terör saldırıları üzerine gelişen şoklara odaklanırken, Kıta Avrupası iklim değişikliği gibi durumlara odaklanmaktadır (Coaffee, 2013). Özellikle ABD’nin terör saldırıları gibi şokların yarattığı faaliyetlere odaklanmasında 11 Eylül saldırılarının etkisi olduğu düşünülmektedir (Ersavaş Kavanoz, 2020). Bu kapsamda milli güvenlik ve afet hazırlığı ile etkilerini hafifletme yönünde politikalar önemli hale gelmiştir. Zira terör saldırılarının kent bileşenlerine olan etkisi alt yapı ve mimarinin tahrip edilmesiyle sonuçlanmaktadır.

2011 yılında düzenlenen Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), iklim değişikliğinin kentlere olan etkisini ve kamu politikalarına olan yansımalarını inceleyerek direnç kavramıyla bağlantılı karmaşık bir ilişkide ilerlediği öne sürmüştür. Buna göre, iklim değişikliğine uyum ve azaltım mücadelesi farklı kuruluşlar arası iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Mahalli yönetimler ve merkezi hükümetler arası ilişkinin, ulusüstü kuruluşların ve özel sektörün ilgili kamu politikalarının oluşmasında ve uygulanmasında müşterek görev almaları bu durumda zorunlu görülmektedir (Pollitt, 2015). Alışılmış politikalar ve sıradan yönetimlerin sözü edilen süreci kendi kendine devam ettirebilme olanağının bulunmaması iklim değişikliğinin çok boyutlu bir hale dönüşmesine sebep olmaktadır.

Dirençli kent kavramı “İklim Değişikliğine Uyum” ve “Afet Risk Azaltımı” konularıyla birlikte “Güvenlik” ve “Sürdürülebilirlik” terimleriyle de kapsamlı bir sürecin inşasını zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda direnç kavramının kentsel bağlamda demografik yapıyla ilişkisini inceleyen çalışmalar da literatürde önemli bir yer tutmaktadır (Ersavaş Kavanoz, 2020).

2. KENTSEL DİRENÇLİLİĞİN SAĞLANABİLMESİ İÇİN MAHALLİ İDARELERİN GÖREV VE SORUMLULUKLARI

Yerel yönetim kuruluşlarının yönetişime verdikleri önem kentsel dirençliliğin sağlanabilmesi noktasında hissedilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarını destekleyerek, birlikte toplumsal katılım oluşturulabilmesi uygulanan politikaların başarılarını artıracaktır. Kentsel altyapının sağlamlaştırılması ve zamana göre yenilenmesi dirençliliği artırabilmektedir. Bununla birlikte eğitim, bilinçlenme toplantıları, konferanslar, mitingler yapılması toplumun afet riskine karşı bilinçlenmesini sağlayacaktır. Daha önceden hazırlanmış acil eylem planları, afet anında hızlı müdahale edebilme verimliliği gösterecektir (Altun, 2023). Şehir planı ile dirençlilik uyumlu hale getirilerek olası deprem, yangın, sel gibi afetlerin önüne geçilebilecektir. Afet risk analizleri ve uygulama alanı kapsamında afet gerçekleşmeden, gerçekleştiği sırada ve gerçekleştikten sonra alınacak tedbirlerin planlanması açısından önem arz etmektedir (Kahraman, vd., 2022).

Kentsel mekânda dirençlilik sağlanabilmesi için uğraş gösterebilecek en önemli kurumlardan biri belediyelerdir. Yerel bir belediye afet yönetim planları hazırlayarak dirençliliğe katkı sunabilecektir. Ayrıca kriz yönetim ekibi oluşturulması, kentsel alt yapının sağlamlaştırılması, kentsel dirençlilik eğitimlerinin verilerek halkın daha bilinçli olabilmesi (Türk, 2015), iyi

yönetişim uygulamaları ile sivil toplum kuruluşlarıyla ortak paydada buluşabilmesi belediyelerin önemli görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır (Kundak, 2017).

Mahalli yönetimlerin dirençlilik konusunda önemli bir role sahip olduğundan daha önce bahsedilmiştir. Bu kapsamda politika oluşturabilme ve uygulama alanı bakımından sorumluluk sahibi olması beklenmektedir (Altun, 2023). Sorumlulukları itibariyle acil durum yönetimi, afet risk analizi, alt yapı düzeni gibi görevleri mevcuttur. Bunun sağlanabilmesi için afet risk analizi, acil durum planı, kriz yönetim ekibi ve plan-koordinasyon ekipleri politika oluşturma ve uygulama sırasında kullanılacak araçlardır.

Bugün şehirlerde uygulanan çok katmanlı ve sektörel kolların ayrı ayrı değerlendirildiği afet riski azaltımı (ARA) uğraşları ve/veya iklim değişikliğine uyum (İDU) eylemleri, kentin dirençliliğini artırmak amacıyla çalışmalarına devam etse de yeteri kadar katkı sunmadıkları görülmektedir (Türkeş, 2022). Dolayısıyla yerel yönetim organlarının, ARA ve İDU faaliyetlerini birlikte ele alarak yeterli plan ve koordinasyonu sağlamaları dirençli kentler oluşturmak için zaruridir.

Afet riskini yönetmek ve ARA kapsamı bakımından kentlerde iklim değişikliğinin tahrip ettiği zararı en aza indirmek için faaliyet göstermektedir (Tuğaç, 2021). ARA ve İDU faaliyetleri birbiriyle bağlantılı ulusal ve yerel düzeyde plan ve proje üreterek kentsel dirençliliği sağlamak için faaliyetlerde bulunurlar. Bu bağlamda kentsel dirençliliği sağlamak için yerel yönetimlere görev ve sorumluluk atfeden ulusüstü kurumların çalışmaları mevcuttur. BM 2030 Gündemi, Sendai Afet Riski Azaltım Çerçevesi 2015-2030 (SARAÇ), Paris İklim Anlaşması gibi çalışmalar örnek olarak gösterilebilmektedir (Gergin, 2024).

3. KENTSEL DİRENÇLİLİK OLUŞTURULMASI BAĞLAMINDA İYİ YEREL YÖNETİM ÖRNEKLERİ

Kentsel dirençlilik evrensel bir konudur (Altıparmak, 2021). Dolayısıyla tüm dünyada farklı çalışma ve uygulamalara rastlanmaktadır. Dirençli kentler oluşturma noktasında, öngörülür afet olaylarına karşı tedbir alarak, toplumsal felaketleri önleyebilecek sorumluluğu üstlenen ülke yönetimleri mevcuttur. Bu bağlamda ciddi afet olaylarına maruz kalmış bazı ülkelerin dirençliliğe nasıl sahip olabildiklerine dair örneklere aşağıda yer verilecektir.

3.1. Japonya

Japonya, sık sık doğal afetlerle ve diğer krizlerle karşı karşıya kalan bir ülke olarak tanınır. Bu yüzden, Japon şehirleri, çeşitli tehditlere karşı dayanıklı olma ve acil durumlarda etkili bir şekilde müdahale edebilme kapasitesine sahiptir (Torisu vd., 2024).

Japonya dünyada en yoğun deprem ve tsunami olayına maruz kalmış ülkelerden biridir. Bu afetler, kentsel alanlarda ciddi hasara ve insan kaybına neden olabilmektedir. Dolayısıyla Japonya, can kaybını en aza indirebilmek için her türlü afet riskine karşı dirençlilik geliştirebilmiş bir ülkedir. Japonya'da, şehir planlaması ve altyapı geliştirme konularına büyük önem verilmektedir. Özellikle depreme dayanıklı binaların inşası, tsunami setleri ve su baskınlarına karşı alınan önlemler gibi altyapı yatırımlarıyla kentsel bölgelerin afetlere karşı daha dayanıklı hale getirilmesi amaçlanmaktadır (Ek, 2024). Bununla beraber yerel yönetim kuruluşları olası afetlere karşı zamanında müdahale edebilmek için acil durum merkezleri kurmak zorundadır. Ayrıca köklü bir geleneğe sahip olan yerel yönetim kuruluşları, üretmiş oldukları hizmetlerin kalitesi açısından merkezi yönetimin denetiminden geçmek zorundadır

(Keleş, 1984). Bununla beraber Japon şehirlerinde, kentsel dayanıklılık toplum katılımı ve eğitimle desteklenmektedir. Böylece afet durumlarında halkın doğru tepkiler verebilmesini sağlamak amacıyla düzenli olarak gerçekleştirilen tatbikatlar, kriz anlarında hızlı ve etkili müdahaleyi mümkün kılmaktadır.

Bununla birlikte Japonya'da yapılan her bir bina deprem yönetmeliğine uygun inşa edilmek zorundadır (Ekoyapı Dergisi, 2022). Bu bağlamda Japonya, doğal afet olaylarına karşı dirençlilik geliştirmek için vatandaşlarını bilinçlendirmektedir. Dolayısıyla dirençli kentler inşa etme aşamasında toplumsal iş birliği güdülerek afet risklerinin yol açacağı felaketlerin azalması amaçlanmaktadır. Ayrıca Japonya, teknoloji ve yenilik alanındaki liderliğiyle kentsel dirençliliği güçlendirmek için çeşitli araçlar geliştirmiştir. Akıllı şehir teknolojileri, erken uyarı sistemleri ve afet yönetiminde kullanılan dijital platformlar, kriz zamanlarında hızlı bilgi akışını sağlayarak kurtarma ve yardım çabalarını geliştirmektedir. Bu amaçla teknik ve akademik açıdan uzman ekipler plan ve koordinasyon sürecinde aktif rol almaktadır (Ortaçşme vd., 2023).

Japonya'nın başkenti Tokyo, küresel düzeyde dirençli bir kent olma yolunda başarılı bir örnek olabilmıştır (Demographia, 2022). Sık sık doğal afetlerle karşı karşıya kalan bu ülke, kapsamlı planlama, altyapı yatırımları, toplum katılımı, eğitim, teknoloji ve inovasyon sayesinde şehirlerini daha güvenli hale getirmiştir. Japonya'nın deneyimleri, diğer ülkeler için önemli öğretiler sunarak gelecekteki kentsel dirençlilik stratejilerinin belirlenmesine rehberlik edebileceği düşünülmektedir (Eren, 2019).

3.2. Hollanda

Hollanda, kentsel dirençlilik perspektifinden incelendiğinde küresel düzeyde öncü bir ülke olma özelliği taşımaktadır. Özellikle düşük deniz seviyesi ve sık sık yaşanan su baskınları gibi suyla ilgili tehditlerle mücadele etmek için etkili stratejiler geliştirmiştir. Bu bağlamda geçmişten bu yana su yönetimi konusunda öncü bir ülke olabilmıştır. Kanalizasyon sistemleri, barajlar, su pompalama istasyonları ve deniz duvarları gibi altyapı yatırımları, su seviyesinin kontrolü için geliştirilmiş ve kentsel bölgelerin su baskınlarına karşı direncini artırmıştır (Lfarakh, 2021: 28). Bununla beraber iklim değişikliği, Hollanda'yı daha da hassas bir konuma getirmektedir. Deniz seviyesinin yükselmesi ve artan yağışlarla mücadele etmek adına, kapsamlı bir adaptasyon stratejisi benimsemiştir. Sözü edilen strateji, kentsel alanlarda yeşil altyapının kurulması, suyun geri kazanılması ve depolanması, binaların su baskınlarına karşı güçlendirilmesi gibi tedbirleri içermektedir (Bozali vd., 2024).

Uluslararası düzeyde en fazla selle karşılaşan ülkelerden biri Hollanda'dır. Ülkenin güney kısmında yer alan Rotterdam, deniz seviyesinde bulunmasından dolayı deniz taşkınları gibi afet olaylarıyla sık sık karşılaşmaktadır. Kentin altyapısının eski olmasından dolayı kentsel dirençlilik bağlamında gerekli tedbirler alınırken zafiyete uğradığı tespit edilmiştir. Bununla beraber vatandaşların kentlilik bilincinin zayıf olduğu ileri sürülmüştür (Van Herk vd., 2012). Bununla beraber yaşam alanlarının korunması adına alınan önlemlerden ilki halkın bilinçlendirilmesine yönelik projelerin geliştirilmesi olmuştur. Böylelikle yönetişimin başarılı bir biçimde gerçekleşebilmesi yerel yönetim kuruluşlarının önlem alabilmesini olanaklı kılmıştır. Bu kapsamda "100 Dirençli Kentler Ağına" üye olunmuştur. Böylece dirençli kent alanında uzman ekiplerin bir araya gelerek Afet Risk Azaltım planları hazırlamaları ve bu

doğrultuda stratejik planlar oluşturmaları dirençliliğin artırılmasına yönelik adımlar arasında sayılabilmektedir (Un Habitat, 2015b).

Hollanda'da kentsel dayanıklılık, toplum katılımı ve farkındalıkla desteklenmektedir. Halkın su yönetimi konusunda eğitilmesi, su baskınlarında nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda düzenli tatbikatlar yapılması ve yerel yönetimlerle merkezi yönetimin iş birliği, kentsel alanların daha güvenli hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Sözü edilen hazırlıklar, teknik ve akademik uzmanların kontrolünde hazırlanmıştır. Bahsedilen uzman ekipler, olası afet risklerine karşı daima hazır bulundurulurken deniz suyunu kontrol altında tutmaya çalışmaktadırlar. Bununla beraber Hollanda, kentsel direnci artırmak için sürdürülebilirlik ve yeşil altyapıya da odaklanmaktadır. Şehir içindeki su depolama alanları, yağmur suyunun geri kazanılması için çatı bahçeleri ve parklar gibi uygulamalarla su baskınlarını önlemenin yanı sıra şehir yaşamını da geliştirmektedir (Aydoğan ve Dilek, 2024). Buna ek olarak, dirençliliğin sağlanabilmesi için dev teknoloji firması Microsoft ile kent yönetiminin ortak iş birliği neticesinde "siber-dirençlilik" konusunda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Arslan, 2024).

Su yönetimi geleneği, iklim değişikliğiyle başa çıkma çabaları, toplum katılımı ve sürdürülebilirlik odaklı yaklaşımıyla, Hollanda kentleri gelecekteki suyla ilgili tehditlere karşı daha hazırlıklı hale gelmiştir. Bu stratejiler, diğer ülkeler için önemli bir ilham kaynağı olabileceği gibi kentsel dirençliliği artırmak için yeni yaklaşımların keşfedilmesine de yol açabileceği düşünülmektedir.

3.3. Amerika Birleşik Devletleri

Sık sık doğal afetlere maruz kalan bir diğer örnek ülke Amerika'dır. Kasırgalar, orman yangınları, deprem ve sel felaketleri, kentsel bölgelerde ciddi zararlara ve insan kayıplarına yol açabilmektedir. Amerika farklı iklim bölgelerine ev sahipliği yapması nedeniyle çeşitli afet risklerini de bünyesinde barındırmaktadır. ABD'deki kentsel dirençlilik, bahsedilen doğal afetlere karşı mücadele stratejilerine odaklanmıştır. Federal, eyalet ve yerel düzeydeki acil durum yönetim sistemleri, krizlere hızlı ve etkili bir şekilde müdahale etmeyi amaçlamaktadır. Bu sistemler, acil durum planlaması, tahliye prosedürleri, kurtarma operasyonları ve toplumun afetlere hazırlık seviyesini artırmayı içermektedir (Akbaş, 2023). Özellikle kasırga felaketiyle sık sık karşılaşan federal devlet, yerel yönetimlerle federal ve federe düzeyde afet yönetimi açısından iş birliğinde bulunarak uzman rehberler görevlendirmektedir. Ayrıca vatandaşlarına afet farkındalığı konusunda düzenli eğitimler sağlamaktadır (Gergin, 2024).

ABD'deki kentsel dirençlilik, toplumsal uyum ve kriz sonrası iyileşme süreçleriyle de ilişkilidir. Kriz anlarında toplumun dayanışma ve dayanıklılık düzeyi, felaket sonrası yeniden yapılanma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, toplumun afetlere hazırlıklı olması, psikolojik destek hizmetleri, sosyal yardım programları ve afet sonrası eğitim gibi önlemlerle toplumsal uyum sağlanmaya çalışılmaktadır. Deniz seviyesinin yükselmesi, aşırı sıcaklıklar ve artan yağışlar gibi iklim değişikliği belirtileri, kentsel alanlarda önemli tehditler oluşturmaktadır. Bu nedenle, sürdürülebilir şehir planlaması, yeşil altyapı projeleri, kıyı koruma önlemleri ve enerji verimliliği gibi önlemlerle iklim değişikliğine uyum sağlanmaya çalışılmaktadır (Akkaya, 2023). Bu bağlamda kentsel dirençliliği artırmak için teknoloji ve inovasyondan yararlanılmaktadır. Akıllı şehir teknolojileri, erken uyarı sistemleri, uzaktan

izleme ve kontrol sistemleri gibi dijital araçlar, kriz yönetimini geliştirerek hızlı yanıt sağlamaktadır (The NYC Mayor's Office of Sustainability, 2017)

Bununla beraber Amerika ve Meksika sınırında bulunan Paso del Norte yönetimi su tedariki noktasında sorun yaşamaktadır. Bu durum Amerika ve Meksika sınır bölgelerinin ortak sorunu olarak dirençliliği zayıflatmaktadır. Bölgenin tarımsal faaliyetlerinde kullanılan suya oranla, kentsel yaşamdaki su ihtiyacı karşılanamamaktadır. Tedarik edilen suyun ise sağlık açısından sorun teşkil ettiği belirtilmiştir (Kılıç, 2008). Bu bahisle Amerika, dirençliliğin sağlanabilmesi için su altyapısına yüksek bütçeli destek sağlarken, Meksika'nın ekonomik olarak zayıflığı dirençliliği düşürmektedir. Bundan dolayı Amerika ve Meksika yönetimleri iş birliğine dayalı koordinasyon ve planlamalar yapmışlardır. Ayrıca yönetişimin güçlenmesi adına gönüllü kuruluşlara da katkı verebilme olanağı tanınmıştır (Figueiredo vd., 2018).

Sonuç olarak ABD, kentsel dirençlilik alanında çeşitli stratejiler geliştirmiştir, ancak hala iyileştirme alanları bulunmaktadır. Doğal afetlerin ve iklim değişikliğinin etkileriyle başa çıkabilme kapasitesini artırmak için daha fazla çaba sarf edilmelidir. Bu bağlamda, merkezi ve yerel düzeyde iş birliği, sürdürülebilir şehir planlaması, toplum katılımı ve teknoloji kullanımı gibi stratejilerin daha da güçlendirilmesi gerekmektedir.

4. DİRENÇLİ KENT OLUŞUMUNDA TÜRKİYE'NİN YERİ

Türkiye afet riski yüksek olan bir ülkedir. Bu kapsamda yerel yönetimler afet risklerine karşı hazırlık yapmak üzere politikalar üretmek zorundadır. Buna binaen düzenlenmiş yasal normlar ve anayasal düzlemde deprem yönetmelikleri mevcuttur (Eroğlu, vd. 2023). Dolayısıyla kentsel yapılar ve barınma alanları sözü edilen hukuki normlara uygun tasarlanmaktadır. 1999 Gölcük depremi ve 2011 Van depremi sırasında gerekli müdahaleler yapılmış olsa da bu yönetmeliğin günümüz koşullarında yetersiz kaldığı düşünülmektedir (Çiğdem ve Akyol, 2016). Şubat 2023 Pazarcık depremi bunun en iyi örneğini göstermiştir. Bununla beraber Türkiye'de yerel yönetimlerin kentsel dirençlilik kapsamında başarılı ve/veya başarısız olduğu uygulamalar mevcuttur. Örneğin 2020'de İstanbul'da gerçekleşen sel olayında yerel yönetimlerin müdahalesi yetersizlikle sonuçlanmış ve birtakım zararlar meydana gelmiştir (Sabah, 2020). 2021 yılında İzmir'de gerçekleşen deprem olayında yapılan afet planlaması sayesinde depreme zamanında müdahale edilebilmiş fakat sonrasındaki yapı güçlendirme ve alt yapı yenilenmesi hususunda gerçekleşen çalışmaların yetersizliği eleştirilmiştir (Gündem, 2023). Yine Şubat 2023 Pazarcık depremi sırasındaki koordinasyon eksikliğinin bilhassa hissedildiği düşünülmektedir. Bu bağlamda dönemin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum'un deprem sonrası yaptığı açıklamaya değinmekte yarar görülmektedir. "Ulusal Risk Kalkanı Modeli" kapsamında alanında uzman akademisyenleri içinde barındıran 13 ayrı komisyondan oluşan bir proje başlatılmıştır. Yapılan açıklamaya göre projenin kapsamı başta depremden etkilenen 11 il olmak üzere Türkiye genelinde dirençli kentler oluşturmak için çalışmalarda bulunacaktır (Oluşum, 2023). Kanımızca gelecekte dirençli kentler oluşturabilmek ve yaşanan felaketlerden ders alabilmek için gayet olumlu bir proje olarak görülmektedir.

Türkiye coğrafi olarak deprem bölgesinde yer almaktadır (Yavuzçehre ve Aydın, 2013: 480-481). Buna binaen tarih boyunca düzenli aralıklarla depremler meydana gelmiştir. Fakat yerel ve merkezi hükümet yetkilileri bundan herhangi bir ders çıkararak olası depremleri azaltmak

için çalışmalar yapmada yetersiz kalmışlardır (Genç, 2007). Günümüzde teknolojik gelişmelerin de verdiği olanaklarla olası deprem riskleri önceden tahmin edilebilme noktasında yeterli alt yapı bulunmaktadır. Bilimsel verilerle elde edilen bilgiler, deprem riskinin yüksek olduğu bölgelerde gerçekleşen sarsıntıların daha önceden belirlenebilmesine olanak tanımaktadır. Ancak, sözü edilen verilere rağmen deprem öncesinde alınması gereken önlemler, yeterince dikkate alınmamaktadır. Bundan dolayı, deprem öncesi önlem alınmaması, deprem gerçekleştiği sırada potansiyel felaketin artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla toplum güvenliğinin sağlanması adına, deprem risk analizlerinin dikkate alınarak gerekli tedbirlerin zamanında alınması önemli bir konudur (Erkek, 2017). Üstelik afet riskini artıracak kentsel rantlar kentlerin yapısını bozmaya devam etmektedir. Ayrıca bu durum ciddi can ve mal kaybına neden olmaktadır. Dirençli kentler inşa edilebilmesi için merkezi ve yerel yönetimlerin birtakım sorumlulukları yerine getirmeleri elzemdir. Bunun sağlanabilmesi için yönetim kabiliyetlerini kuvvetlendirmeleri gerekmektedir (Güler, 2003). Sivil toplum-devlet iş birliği bu noktada ortak hareket edebilir. Öncelikle kentlerin risk durumları belirlenerek, geçmişte yaşanan afetlerin analizi yapılmalıdır (Şahin, 2018). Bununla beraber kentin afet riskine göre karakteristik özellikleri belirlenerek bir sınıflandırma yapılabilir. Benzer niteliklere sahip kentler aynı kategori içine alınarak afet risk haritası ulusal düzeyde ilan edilmelidir. Altyapı, çevre, yapı stoku ve ekonomi gibi kent bileşenleri doğru analiz edilerek, bunlara dair eğitici bilgilendirme seminerleri düzenlenerek halka doğru bir biçimde anlatılmalıdır (Bülal, 2023).

Eğitimde Feynman tekniğini kullanmak etkili olacaktır. Feynman tekniğinde aktarılacak istenen bir bilgi en basit biçimde anlatılır (Bülül, 2020). Böylelikle kentliler basit bir biçimde öğrenebilecek ve kente daha duyarlı olabileceklerdir. Kentsel alandaki karar organlarının, halkın eğitimine dair organizasyonlarında bahsi geçen hususların dikkate alınması dirençli kent oluşturma noktasında fayda sağlayacaktır. Kentsel dirençlilik sağlanabilmesi için öncelikle "dirençli kentli" oluşturmak gerekmektedir. Kentte yaşayanların karar organlarına katılımı sağlanmadan, yönetim olanakları yeterli seviyede kullanılmadan dirençlilik oluşturulması mümkün gözükmemektedir (Çelebi Zengin ve Alkan, 2024). Bu çerçevede yerel yönetim organlarının, özellikle siyasal süreçlere etki edebilen ve halk tarafından meşruluğu kabul edilmiş belediyeler bu süreçte etkin rol alarak, düzenli aralıklarla halk meclisleri oluşturmaya gayret göstermelidir. Böylece kentte yaşayan her bireyin katılımına olanak tanınması sağlansa dirençli kentli portresi daha belirgin şekilde oluşacaktır. Dirençli bir kent oluşturulmak hedefleniyorsa halkın, halk için yönetimi benimsenmeli, kentsel ranta müsaade edilmemelidir. Liberal kuramın öncülüğünü yaptığı, neoliberal politikaların ulusüstü kuruluşlar tarafından dayattığı piyasa merkezli özelleştirme uygulamaları sınırlandırılmalı (Theodore vd., 2012) ve kamusal hizmetler özel sektörden alınarak yerel organlar tarafından gerçekleştirilmelidir (Şengül, 2003). Böylelikle sosyal devlet anlayışı tekrar kurgulanabilecektir. Sözü edilen liberal kuramın nitelendirdiği sermaye dolaşımı ile özel sektör arasında kurduğu sistemin kısıtlanması, güçlü yerel yönetimler oluşturma noktasında bir engel teşkil etmeyecektir (Arıkboğa, 2018). Türkiye açısından düşünülecek olursa, liberal kuramın ulusüstü kuruluşlarla dayatmış olduğu politikalar bir adem-i merkezîyetçi yapı kurmaktır (Arıkboğa, 2013). Fakat bu ilişki ABD, Almanya gibi federal devletler için uygun düşen bir ayrışmadır. Çünkü adem-i merkezîyetçilik olgusu tefrik-i vezaif ilkesinden hareket etmektedir (Güler, 2000). Türkiye üniter devlet yapısına sahiptir ve merkez-yerel ilişkisinin

sürdürülebilirliği merkez tarafından güçlendirilmiş yerel yönetimlerle mümkün gözükmektedir (Güler, 2001). Üniter devlet yapılarında idarenin bütünlüğü esastır ve yerleşme merkezden yerele doğru dikey bir biçimde gerçekleşir (Şengül, 2003). Dolayısıyla merkezi bir devlet Türkiye için uygun gözükmektedir (Savaşkan ve Çam, 2019). Fakat bu merkezleşme ulusal güç odakları ve sermaye sahiplerinin yönlendirmeleriyle gerçekleşirse kentsel alanda hizmet sunumu siyasal çıkar ve menfaat ilişkisiyle sonuçlanmaktadır (Esenboğa, 2022). Bunun yanı sıra yerel düzeyde yönetim mekanizması enformel örgütler ve kent yoksullarının siyasal çıkarlarını meşrulaştırmak için kullanılmaktadır (Ersoy ve Şengül, 1997). Klientalist ilişkilerin yoğun olarak görüldüğü Türkiye’de dirençli kentler oluşturmanın yolu bu ilişkileri terk etmekten geçmektedir (Zengin, 2018). Bunların önlenebilmesi ve kentsel dirençliliğin oluşturulması öncelikle yöneticilerin yasalara uygun ve oportünist bakış açısından uzaklaşarak, görev ve sorumluluklarının bilincinde karar almaları ve müdahalede bulunmaları gerekmektedir.

4.1. Türkiye'de Kentsel Alanda Doğal Afetlere Karşı Vatandaş Katılımının Önemi

Yukarıda da gerekçelendirildiği üzere kentsel dirençlilik sadece karar organlarının uygulamaya koyarak gerçekleştirebileceği bir durum değildir. Bunun örnekleri Türkiye’nin geçmiş yıllarda geçirdiği afetlerde saptanmıştır (Korlu, 2023). Çeşitli yasal düzenlemeler, afet öncesi tatbikatlar; deprem, çığ, yangın gibi felaketler gerçekleştiği sırada yetersiz kalmıştır (Ak, 2024). Dolayısıyla dirençlilik sağlama noktasında önem arz eden eğitimin yetersizliği açıkça gözlemlenmektedir. Üstelik geçmişte yaşanan yıkımların aynı ölçüde tekrarlanmaması için dirençli kentler oluşturulması noktasında yeni kamu politikaları üretme zaruryeti doğmuştur (Çiner, 2017). Bu noktada eğitim öncelikli sırada yer almaktadır. Dinamik bir yapıya sahip olan eğitim süreklilik esas alınarak kurgulanabilir. Sadece ilkökul, ortaokul ve lisede okul yönetimlerinin sorumluluk sahibi oldukları oranda, öğrencilere verilen deprem eğitimlerinin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Türkiye deprem bölgesi olmasının yanı sıra çeşitli diğer afetlerle de karşı karşıyadır. Toplumsal olarak dirençlilik konulu eğitim seferberliği başlatılması farkındalık oluşturabilir (Demirci, 2015). Böylelikle halkın bilinçlendirilmesi mümkün gözükmektedir. Sözü edilen eğitim olanağının sağlanabilmesi sayesinde halk yaşadığı bölgeyi her ayrıntısıyla ve tüm şeffaflığıyla öğrenebilecektir.

Türkiye’de dirençlilik alanında olmasa dahi geçmiş yıllarda önemli bir karar uygulanmaya başlanmıştır. Yeni kimlik kartları oluşturularak eski kimliklerle değiştirilmesi için tüm vatandaşlara belirli bir süre verilmiş, bu süre içerisinde kimliklerini yenilemeyenler için kamusal hizmetlerin kısıtlanması kararı alınmıştır. Bu doğrultuda vatandaşlar kimliklerini değiştirmeye meyilli hâle getirilmişlerdir. Dolayısıyla kentsel dirençlilik eğitimin de böyle bir zorunluluğun tezahürü olarak topluma uygulanabilmesi mümkündür. Türkiye’de afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında koordinasyon ve yetki AFAD’dadır. Dolayısıyla bu AFAD’ın uygulayacağı kararlılıkla gerçekleşebilir. Bu tür bir eğitimin gerçekleşebilmesi için öncelikle tüm kentlerde afet eğitim merkezleri açılarak kentlilerin eğitim düzeyi öğrenilmeli ve bu doğrultuda eğitimin verileceği süre hesaplanmalıdır. Bu doğrultuda her Pazar günü bu eğitimler gerçekleştirilmeye başlanılabilecektir. Tüm vatandaşları aynı gün de eğitime tabii tutmak kuşkusuz mümkün değildir. Gerekli planlamalar yapılarak, vatandaşların eğitime gireceği tarihler mahalle muhtarları ve e-Devlet ile öğrenilmesi mümkün hale getirilebilir. Eğitim günü, eğitime girecek vatandaşlar resmi izinle muaf sayılabilir. Bunu yönetim iş birliğiyle planlamak mümkündür. Eğitime giren vatandaşların kimlik kartlarına “afet eğitimi”

aldığına dair damga vurularak, süresi geçtiği halde damgasız kimlikle kamusal hizmetlerden faydalanmak isteyen vatandaşlar haklarından mahrum bırakılabilir. Bu şekilde afet eğitimi, daha etkili bir biçimde gerçekleştirilebilir.

Eğitimin kalitesi de kritik bir öneme sahiptir. Kentsel düzeyde afet olaylarının sıklığı, çeşitli analizler ve bilimsel verilerle belirlenebilir. (Altun, 2023). Halka yönelik eğitim, bölgesel nitelikte meydana gelen afet olaylarına bağlı olarak planlanırsa, yaşanan bu yıkımları hafifletmek ve geleceğe dirençli kentler bırakmak mümkün hale gelebilecektir.

SONUÇ

Kentsel dirençlilik; bir kentin konumu dahilinde geçmişten bugüne karşılaşmış olduğu ve gelecekte karşılaşma olasılığı bilimsel tahlillerle belirlenmiş olan tehlikeler, riskler ve afetlere karşı hazır bulunarak, öncesinde gerekli önlemlerin alınmasını, oluşum aşamasında anında müdahale etmeyi ve sonrasında oluşan tahribatın kapanabilmesinin boyutunu belirler.

Kentsel dirençlilik küresel düzeyde kentlerin sürekliliğini devam ettirebilmesi ve yaşanan afet olaylarını en az zararla atlatılabilmesi için oldukça zaruri bir meseledir. Bu kapsamda mahalli yönetimlere önemli görev ve sorumluluklar atfedilmektedir. Dolayısıyla başta belediye organları olmak üzere yerel yönetim kuruluşlarının kararlaştırdığı ve uygulamaya koyduğu politikalar kentsel dirençliliğin ne derece sağlam olduğunu belirleyen etkenlerdendir. Kentlerin risklere karşı dirençli olması ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmesi gereklidir. Bundan dolayı yerel yönetimler politikalarını oluştururken öncelik vereceği konular mevcuttur. Bunlar arasında sürekliliği sağlayan kentsel dirençlilik planları oluşturmak, acil durumlar için erken müdahale mekanizmaları örgütlemek, iyi yönetim, evrensel olarak beklenen doğal afetler ve iklim değişikliği gibi sorunları kabullenmek ve buna uygun politika geliştirebilmek, vatandaşlarını afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında koordine edebilmek için çalışmalarda bulunulması gerekmektedir. Bu kapsamda yerel yönetimler, riskleri belirleyip değerlendirmekle işe başlamalıdır. Yerel yönetimlerin, afet riskleri, altyapı zafiyetleri ve sosyo-ekonomik kırılganlıklar gibi kentsel sistemleri tehdit eden tüm riskleri kapsamlı bir şekilde tanımlamaları ve değerlendirmeleri gerekmektedir. Ardından, kapsamlı bir kentsel dirençlilik planı ve stratejisi geliştirmeli ve bu planı uygulamak için gerekli kaynakları sağlamalıdır. Ayrıca, farklı paydaşlar arasında koordinasyonu sağlamak da yerel yönetimlerin sorumlulukları arasındadır. Gerekli kaynakların temini, çeşitli kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile koordinasyon sağlanması ve yerel halkın katılımının teşvik edilmesi gerekmektedir. Zira halkla aktif iletişim kurarak farkındalık yaratmak ve uluslararası ağlar ve platformlarla iş birliği yapmak bu sürecin önemli bir unsurudur. Ayrıca halkın afet risklerine karşı bilinçli olabilmesi için gerekli eğitimleri sağlaması mecburidir. Bununla beraber güncel çevre dostu teknolojilerden faydalanabilmek ve daha fazla yeşil alan sağlayarak ekolojik dengeyi korumak önemli görevleri arasındadır. Zira alt yapı gibi düzenlemeleri sağlarken kentsel dönüşüm uygulamaları sırasında halkın ihtiyaçlarını ve sosyal dengelerini bozucu davranışlardan kaçınılması gerekmektedir.

Dirençli kent boyutundan incelendiğinde Türkiye'de artan riskler arasında deprem, sel, kuraklık ve aşırı hava olayları bulunmaktadır. Bu risklerle başa çıkmak için mahalli yönetimlerin ulusal mevzuata uygun hareket etmeleri, veri toplama ve analiz kapasitelerini

geliştirmeleri, kentsel dönüşüm projelerine öncelik vermeleri, su kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde yönetmeleri ve yeşil alanları korumaları gerekmektedir. Dünya genelinde ise yerel yönetimlerin rolleri ve sorumlulukları, ülkelerin özgün riskleri ve koşullarına göre farklılık göstermektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde altyapı yatırımları öncelikli bir konu iken, Hollanda'da arazi kullanımı planlaması ve su yönetimi kritik öneme sahiptir. Japonya ise erken uyarı sistemleri ve afet hazırlık eğitimi konusunda öncü bir rol üstlenmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, yerel yönetimlerin kentsel dirençlilik konusundaki rolleri ve sorumlulukları karmaşık ve çok boyutludur. Etkili bir şekilde hareket edebilmeleri için yetki, kaynak, kapasite, iş birliği ve uzun vadeli bir bakış açısına sahip olmaları gerekmektedir. Kentsel dirençlilik, tüm paydaşların katılımını ve iş birliğini zorunlu kılan bir meseledir. Yerel yönetimler, merkezi hükümet, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve halkla iş birliği yaparak daha dirençli ve sürdürülebilir şehirler inşa edebilirler.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

Yazar Katkıları / Author Contributions: Yazar bu çalışmaya tek başına katkı sağladığını beyan etmiştir. The author declared that she has contributed to this article alone.

Çıkar Beyanı / Conflict of Interest: Yazar ya da herhangi bir kurum/kuruluş arasında çıkar çatışması yoktur. There is no conflict of interest among the author and/or any institution.

Etik Beyanı / Ethics Statement: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Pamukkale Avrasya Sosyoekonomik Çalışmalar Dergisi hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir. The author declared that the ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies has no responsibility, and all responsibility belongs to the author of the study.

KAYNAKÇA

- Ak, T. (2024). Kentlerde Suç ve Akıllı Kentler Yaklaşımı Ekseninde Türkiye'de Kentleşme ve Kent Güvenliği. *Kent Akademisi*, 17(3), 1005-1029.
<https://doi.org/10.35674/kent.1433975>
- Akkaya, A. (2023). *Sürdürülebilir Kentleşme Modellerinin Üretilmesinde Dirençli Kent İnşaatı*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aksöz, F., Çelik, A. (2023). Küresel İklim Değişikliğine Karşı Dirençli Kent Yönetişimi. *Uluslararası Sosyal Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 75-85.
- Altıparmak, C., (2021). Dirençli Kentleri Nasıl Kuracağız?, *Açık Görüş*.
<https://www.star.com.tr/acik-gorus/direncli-kentleri-nasil-kuracagiz-haber-1644724/>
(Erişim Tarihi: 9 5.2023)
- Altun, A. Ö., (2023). Dirençli Toplum Yaklaşımında "Bilinç" Olgusu ve Kent Planlama ile İlişkisi. *Resilience*, 93-110.
- Arıkboğa, E., (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli. *Yerel Politikalar Dergisi*, 48-95.
- Arıkboğa, E. (2018). Yerinden Yönetim ve Merkezileşmiş Büyükşehir Sisteminde Yetkilerin Dağıtılması. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6(1), 1-34.

- Arslan, M. (2024). Belediye Birliklerinin Akıllı Şehircilik Faaliyetleri: Türkiye, Almanya ve Hollanda Örneklerinin İncelenmesi. *Tesam Akademi Dergisi*, 11(1), 169-211. <http://dx.doi.org/10.30626/tesamakademi.1198910>
- Aydoğan, T. G., Dilek, E. F. (2024). Çocuk Dostu Kentsel Planlama ve Tasarım Ölçütleri. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 7(1), 188-211. <https://doi.org/10.53353/atrss.1367400>
- Bozali, N., Sivrikaya, F., Çakır, G. (2024). Orman Ekosisteminin Su Üretim Değerinin Galyan Su Üretim Havzasında Değerlendirilmesi (Atasu Barajı). *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 26(1), 64-71. <https://doi.org/10.24011/barofd.1382944>
- Brenner, N., Keil, R. (2013). Küresel Kentlerden Kentselliğin Küreselleşmesine. *Birikim*, (M. Üçoğlu, Çev.), <https://birikimdergisi.com/guncel/590/kuresel-kentlerden-kentselligin-kuresellesmesine> (Erişim Tarihi: 30.11.2023).
- Bülal, S., (2023). Şehirlerimizi Nasıl Yeniden Yapılandıracağız?. *ekolojQ*.
- Bülül, M. Ş., (2020). Bilim Lideri ve Bilim Eğitimi olarak Richard Feynman. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama, Understanding of Pioneers in Education with Leadership Approaches*, Özel Sayı 2, 65-74.
- Coaffee, J. (2013). Rescaling and Responsibilising The Politics of Urban Resilience: From National Security to Local Place Making. *Politics*, 33.
- Çelebi Zengin, E., Alkan, A. D. (2024). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Dijitalleşmesine İlişkin Güncel Bir Değerlendirme. *İdealkent*, 16(43), 326-359. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1404984>
- Çiğdem, A., Akyol, D. (2016). Ekolojik Sürdürülebilir Kentsel Yönetim Bağlamında Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal Olanakları ve 2014 Sonrasındaki Değişimi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 8(32), 244-250.
- Çilingir, G. A., Güler, İ. Ö. (2020). Afet Politikalarında Risk Unsuru ve Afet Mevzuatında Risk Yönetimi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 152-165.
- Çiner, C. U. (2017). Yeniden Kamu Yönetimi Temel Kanunu: Yerel Yönetimler Alanındaki Bilanço. *Memleket Siyaset Yönetim*, 12(28), 27-52.
- Demirci, M. (2015). Kentsel İklim Değişikliği Yönetimi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 46, 75-100.
- Demographia. (2022). Demographia World Urban Areas (Built-Up Urban Areas or Urban Agglomerations). <https://www.newgeography.com/content/007523-demographia-world-urban-areas-2022-released>
- Ek, İ. (2024). Estetik Etki Olarak Zıtlıkların Simbiyozu ve Japon Mekân Atmosferi Tasarımındaki Rolü. *Tasarım Kuram*, 20(41), 1-13.
- Eren, Ş. G. (2019). Tokyo: Solaris-Güneş İmparatorluğu’nun Dirençli, Kırılgan ve Tehlikeli Kenti. *İdealkent*, 10(28), 907-941. doi:10.31198/idealkent.635099
- Erkek, S. (2017). ‘Akıllı Şehircilik’ Anlayışı ve Belediyelerin İnovatif Uygulamaları. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), 55-72.

- Eroğlu, E., Taş, S., Dev, M. A., (2023). Dirençli Kent Tasarımında Katılımcılık: Türkiye'de Belediyeler ve STK'lar Arasındaki Paydaşlık İlişkisinin İncelenmesi. *International Journal of Social Inquiry*, 16(1), 297-313.
- Ersavaş Kavanoz, S. (2020). "Kentsel Direnç" Kavramı Üzerine. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 5-24.
- Ersoy, M., Şengül, T. (1997). Kalkınma Kurumlarında Kentler. *İktisat Dergisi*, 3, 70-78.
- Esenboğa, A. E. (2022). *The Roles of National Municipal Associations on Resource Acquisition of c: A Case Study of Turkey*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). The Graduate School of Sciences of Middle East Technical University (ODTÜ). Ankara.
- Figueiredo, L., Honiden, T., Schumann, A. (2018). OECD regional development working papers. *Indicators for resilient cities*, 2.
- Genç, F. N. (2007), Türkiye'de Kentleşme ve Doğal Afet Riskleri ile İlişkisi. *TMMOB Afet Sempozyumu*, 349- 358, Ankara.
- Gerçek, D. (2021). 21. Yüzyıl ve Dirençli Kentler. *Mimarlık*, (417).
- Gergin, E. D. (2024). İklim Değişikliğine Dirençli Kentler: Dünya'da ve Türkiye'de İyi Yerel Yönetim Uygulama Örnekleri. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 94-111.
- Godschalk, D. R. (2003). Urban Hazard Mitigation: Creating Resilient Cities. *Natural Hazard Review*, 4(3): 136-143.
- Güler, B. A., (2000). Yerel Yönetimleri Güçlendirmek mi? Ademi Merkeziyetçilik mi?. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 9(2), 14-29.
- Güler, B. A. (2001). Yerel Yönetimlerde Reform Sorunu. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 10(3), 7-12.
- Güler, B. A., (2003). Yönetişim: Tüm İktidar Sermaye. *Praksis*, 9.
- Gündem. (2023, 2 22). Başkan Soyer: "İzmir'i dirençli kent haline getirmek için çalışıyoruz" Başkan Soyer: "İzmir'i dirençli kent haline getirmek için çalışıyoruz". 5 8, 2023 tarihinde olusumhaber.com adresinden alındı.
- Holling, C. S. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1-23.
- İrdem, İ., Mert, E., (2023). Deprem, Dirençli Kent ve Acil Afet Yönetimi: Türkiye Örneği. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 4(2), 241-276.
- Jabareen, Y. (2013). Planning The Resilient City: Concepts and Strategies For Coping with Climate Change and Environmental Risk. *Cities*, 31, 220-229.
- Kahraman, S., Polat, E., Korkmazıyürek, B. (2022). Salgın ve Afete Yönelik Dirençlilik Eylem Planlaması Dirençli Mahalleler. *Kent Akademisi Dergisi*, 15(4): 1938-1958. <https://doi.org/10.35674/kent.1110519>
- Keleş, R. (1984). Japonya'da Yerel Yönetimler. *Amme İdaresi Dergisi*, 17(3), 101-122.

- Kılıç, S. (2008). Küresel iklim değişikliği sürecinde su yönetimi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (39), 161-186.
- Korlu, R. K. (2023). Türkiye’de Dirençli Kent Yaklaşımı ve Çevresel Sürdürülebilirliğin Kalkınma Planları Çerçevesinde Değerlendirilmesi. G. Güngör Göksu ve E. Eroğlu (Dü) içinde, *Kamu Maliye Politikaları Perspektifinden Çevresel Sürdürülebilir Kalkınma*, 203-231. Ankara: Sayıştay Başkanlığı.
- Kundak, S. (2017). Dirençliliğin Temelleri. *Resilience*, 1(1), 55-69.
- Lfarakh, R. (2021). *Dirençli Bir Şehre Doğru*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Meerow, S., Newell, J. P. (2019) Urban Resilience For Whom, What, When, Where, and Why?. *Urban Geography*, 40(3), 309-329, <https://doi.org/10.1080/02723638.2016.1206395>
- Negiz, N., Yavuzçehre, S. P. (2021). Kent, Kriz ve Yeni Normal. M. Güneş ve G. Hüseyin (Dü) içinde, *Türkiye’de Devlet ve Kriz*, 296-322. Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Oluşum. (2023, 3 10). Bakan Kurum: Risk Kalkanı Planı kapsamında 13 kurul oluşturuldu. 5 8, 2023 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-kurum-risk-kalkani-plani-kapsaminda-13-kurul-olusturuldu-752120.html> adresinden alındı.
- Ortaçesme, V., Atik, M., Muhammetoglu, H. (2023). Akıllı Kentlerde Akıllı Çevre Uygulamaları: Kashiwanoha (Japonya) ve Antalya. *PEYZAJ*, 5(1), 1-17. <https://doi.org/10.53784/peyzaj.1284594>
- Özdemir Metlioğlu, S. (2021). Kapital Birikim Süreçleri ve Kent Kuramları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14(33), 184-202. <https://doi.org/10.12981/mahder.869440>
- Özel, M. (2023). Sosyal Sermaye ve Güven Perspektifinden Bir Klientalizm Okuması. *Mülkiye Dergisi*, 47(2), 511-548.
- Parlak, C., Partigöç, N. S., (2022). İklim Değişikliği ile Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Yetki ve Sorumluluklar Üzerinden bir İnceleme. *Resilience*, 321-334.
- Pollitt, C. (2015). Wickedness Will Not Wait: Climate Change and Public Management Research. *Public Money&Management*, 35(3), 181-186.
- Sabah. (2020). İstanbul’da Sel Felaketi. 5 8, 2023 tarihinde <https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/son-dakika-istanbulda-sel-felaketi> adresinden alındı.
- Savaşkan, O., Çam, Ç. A., (2019). Kentsel Siyaset Literatürünün Türkiye Yazımındaki Serüveni: Politik Ekonomi ve Kurumsalçı Yaklaşımların Eleştirel Bir Değerlendirmesi. *Memleket Siyaset Yönetim*, 147-182.
- Spaans, M., Warterhout, B. (2017). Building up Reilience in Cities Worldwide-Rotterdam as Participant in the 100 Resilient Programme. *Cities*, 61, 109-116.
- Şahin, S. Z., (2018). Neoliberal Yeniden Ölçeklenme Etkisi Altında Türkiye’de Kentleşme Politikasının Dönüşümü. *Alternatif Politika*, 10, 1-30.

- Şengül, H. T., (2003). Yerel Devlet Sorunu ve Yerel Devletin Dönüşümünde Yeni Eğilimler. *Praksis*, 183-220.
- Tekeli, İ. (2009). *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü 1923-1990*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- The NYC Mayor's Office of Sustainability. (2017). 1.5°C Aligning New York City with the Paris Climate Agreement. <https://www.nyc.gov/assets/sustainability/downloads/pdf/publications/1point5-AligningNYCwithParisAgrmtFORWEB.pdf> (Erişim Tarihi: 13 6. 2024).
- Theodore, N., Peck, J., Brenner, N. (2012). Neoliberal Kentçilik: Kentler ve Piyasaların Egemenliği. (Ş. Geniş, Çev.) *İdealkent*, 7, 21-37.
- Torisu, S. Ş., Çağlayan, P. Ö., & Towhata, I. (2024). Deprem Afeti Etkisinde İki Ülke; Türkiye ve Japonya Örneği. *İTÜ Vakfı Dergisi*, (91), 44-48.
- Tuğaç, Ç., (2019). Kentsel Dirençlilik Perspektifinden Yerel Yönetimlerin Görevleri ve Sorumlulukları. *İdealkent*, 984-1019.
- Tuğaç, Ç. (2021). Kentsel Sürdürülebilirlik, Dirençlilik ve İklim Değişikliğiyle Mücadele Bağlamında Yerel Yönetimler Üzerine Bir Değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 30(2), 21-69.
- Türk, S. (2015). 20. Yüzyıl Kent Kuramları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 41-59.
- Türkeş, M. (2022). IPCC'nin Yeni Yayımlanan İklim Değişikliğinin Etkileri, Uyum ve Etkilenebilirlik Raporu Bize Neler Söylüyor?. *Resilience*, 6(1), 197-207.
- UN Habitat. (2015a). Local governments' pocket guide to resilience. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1726Habitat%20Global%20Activities%202015.pdf> (Erişim Tarihi: 13 6. 2024).
- Un Habitat. (2015b). Asia and the Pacific. 43-53. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1726Habitat%20Global%20Activities%202015.pdf>
- UN. (2019). World Population Prospects 2019: Highlights. https://population.un.org/wpp/Publications/Files/wpp2019_10KeyFindings.pdf (Erişim Tarihi: 13 6. 2024)
- Van Herk, S., Rijke, J., Zevenbergen, C., Ashley, R., (2012). Transition Ingovernance of River Basin Management in the Netherlands Through Sociallearning. *International Sustainability Transitions Conference*, Copenhagen: Denmark. https://www.researchgate.net/publication/259175892_Transition_in_governance_of_River_Basin_Management_in_the_Netherlands_through_social_learning
- Wirth, L. (2002). Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme. A. Alkan, B. Duru (Çev.) içinde, 20. *Yüzyıl Kenti* (s. 77-106). Ankara: İmge Kitabevi.
- Yavuzçehre, S. P., Aydın, T. (2013). Afet Yönetim Döngüsü ve Algısı: Türkiye'de Afet Yasaları Üzerine Bir Değerlendirme. Y. Bulut , V. Eren , S. Karakaya, A. Aydın (Dü) içinde, *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, 480-491. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Zengin, O. (2014). BüyükŖehir Belediyesi Sisteminin DönüŖümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 91-116.